

Ucronia³⁸ del nostre terreny

Un model de formació per a professionals de l'educació en museus i centres de ciència

Lluc Pejó Climent (llpejo@aqualogy.com)

Salvador Viciano Caballero (salvador.viciano@uab.cat)

Pere Viladot Barba (pviladot@bcn.cat)

Escena I. Escenaris

La platea espera amb certa expectació l'inici de l'acte. La pantalla a la capçalera de l'auditori li confereix un aspecte com de cinema de barriada. Potser s'hi projectarà alguna cosa...

A la dreta de l'escenari, un joc de cadires senyorials envellutades, al voltant d'una taula de fusta noble conformen una estança anacrònica, enigmàtica, solemne. A l'esquerra, una taula de marbre i quatre cadires de forja reproduïxen l'ambient bohemi, d'un cafè francès en període d'entreguerres.

Atès el contingut i la naturalesa de l'esdeveniment, hom pensa que la sola presència d'un docte conferenciant seria suficient per aixecar el teló. De fet segurament seria el més apropiat. Però això no és el que passarà.

S'apaguen tots els llums i un terrabastall de timbres, alarmes i campanes omple la sala i un eixam oníric d'engranatges i esferes es projecta a la pantalla. Sona *Time*, de *Pink Floyd*.

Primavera: idees al sol

Sovint les coses són qüestió d'atzar. Una trobada que s'hauria d'haver produït fa temps, o que es podia haver endarrerit indefinidament, va tenir lloc precisament aquell matí assolat de maig en una plaça de Girona, engalanada en temps de flors.

La **història** no hagués existit si no fos per aquella trobada. O potser sí. Potser hagués transcorregut d'una altra manera, o potser d'una manera molt semblant. Creure que el que passa, passa perquè ha de passar és legítim, però en el **nostre terreny** assumim que l'atzar existeix, com existeix el determinisme. Ambdós són necessaris per explicar el món, i interaccionen per configurar la realitat. Així que no necessitem suposar que aquella

---

³⁸ [del fr. *uchronie*, creat pel filòsof fr. Charles Renouvier (1815-1903) com a títol de la seva obra *Uchronie...* (1901), comp. a partir del gr. *oú* 'no' i *khronos* 'temps', per analogia amb utopia]

f. Desenvolupament imaginari d'un fet històric com si hagués tingut lloc realment. Diccionari de la Gran Enciclopèdia Catalana.

trobada no fos **casual**; No obstant, podem demostrar que el que va venir després va tenir molt de **causal**. **Casualitat** i **causalitat** van dialogar per construir la **història**.

Però, quina **història**? Quin és el **nostre terreny**? Què va passar exactament aquell matí assolellat a Girona?

Cap dels assistents no coneixia prèviament qui eren els seus interlocutors, però el cas és que érem allà, disposats a rastrejar l'univers de possibilitats d'innovació, a flairar les oportunitats de col·laboració, tractant d'identificar allò que fos comú entre el divers, el que fos factible entre el que seria desitjable. I sota el sol d'aquell matí de maig a Girona, una conversa d'aperitiu va ser suficient per il·luminar quin havia de ser el **nostre terreny**.

Va emergir vigorós i rotund com un camp de blat verd en plena primavera: la **formació dels equips d'educadors i educadores** era una necessitat comuna dels museus i centres de ciència. Un col·lectiu professional amb necessitats de desenvolupament manifestes, expressades tant pels educadors mateixos com per molts col·legues responsables de serveis educatius, àrees d'activitats i programes públics d'institucions afins.

Vist des d'un punt de vista un xic teatral, pot ser que aquell sol de maig, aquella terrassa d'una plaça de Girona, l'aperitiu exquisit en temps de flors, no fossin més que peces d'un escenari, elements d'un context disposat perquè ens comunicéssim, per tal que penséssim i identifiquéssim un terreny d'actuació comuna. Començaria així la **història**.

Escena II. Erudits

Una dona i un home asseguts al joc de cadires entapissades de vellut. Sens dubte s'hi senten estranys: no sembla l'atrezzo habitual per a una trobada acadèmica. Pot ser que siguin una comunicadora científica i un pedagog, o una psiquiatra i un psicòleg, o una lingüista i un artesà dels materials educatius per a museus...

L'home i la dona es disposen a dir coses importants; els seus monòlegs articularan una mirada experta a la qüestió que indica el programa i el diàleg entre ells permetrà fer-hi aproximacions des d'òptiques diferents, complementàries.

Una persona jove s'asseu entre l'un i l'altre. No és important qui és, però sí el que farà atès que coneix bé el **nostre terreny**. Es treu el rellotge del canell i el deixa sobre la taula. Íntimament sospira perquè els erudits converteixin aquest temps limitat que ella ha de controlar disciplinadament en una fluctuació perdurable en la memòria dels participants. *Kronos i kairós*, pensa...

Estiu: marges del nostre terreny

La idea que sorgia aquell matí a Girona, rotunda com un camp de blat verd en plena primavera, el desenvolupament d'un model formatiu per a educadors de museus i centres de ciència, havia d'esdevenir en un projecte coherent amb una manera de veure l'educació en aquestes institucions. Intuíem que la **història** no hauria de consistir a llistar uns coneixements conceptuals per adquirir, o a establir unes hores lectives per cursar, o encara

menys a formalitzar uns títols per obtenir. Ni tan sols a desenvolupar unes competències per acreditar.

La **història**, tal com nosaltres l'entendríem, hauria de tenir relació amb dissenyar escenaris per a l'aprenentatge, és a dir, oferir espais de trobada entre professionals en exercici que els permetessin resignificar les seves pràctiques i incorporar-hi nous punts de vista per repensar la seva activitat; generar fluctuacions en els models mentals de cadascú per reconfigurar-los; revisar les seves nocions de ciència, d'educació, de museu i d'educador. També hauria de tenir relació amb posar l'experiència professional de cadascun sobre la taula per utilitzar-la com a matèria primera per a la creació de nou coneixement compartit. I, en definitiva, amb convertir un temps determinat (i escàs) de formació en una vivència capaç de transformar l'actuació dels educadors a mitjà i a llarg termini.

Per tal de delimitar la qüestió, aprofitaríem el sol zenital de l'estiu per llançar llum als marges del **nostre terreny**, és a dir, analitzar les condicions de contorn que determinarien les possibilitats i els límits d'un model formatiu per a educadors de museus i centres de ciència, indagant cadascun dels factors que fiten el **nostre terreny**:

- Quina ciència? De quina ciència parlem als museus i centres de ciència?
- Quins museus i centres de ciència? Com són aquestes institucions pel que fa als serveis educatius?
- Quins educadors? Quins perfils tenen? Quines són les seves expectatives i necessitats? Quin concepte professional tenen d'ells mateixos?

Escena III. Ciència

Una reconeguda neurobiòloga envaeix el centre de l'escenari amb l'energia i el carisma d'una estrella del rock. El seu retrat lúcid i inspirador ens transmet una visió de la ciència més enllà d'una disciplina intel·lectual que estimula i lloa la **raó**, i també la presenta com una pràctica sanguínia que ens captiva i que es desenvolupa des de l'**emoció**.

I sona més fort que mai *Pink Floyd* "...*You are young and life is long and there is time to kill today...*"

Quina ciència?

La ciència es concep, per part de la ciutadania en general però també sovint per part de les persones amb formació científica, com una disciplina reveladora de veritats (més que constructora d'interpretacions), resultat de la inspiració i la genialitat individuals (més que com un esforç de cooperació i competència col·lectiva), producte cert de l'aplicació rigorosa d'un mètode de recerca (més que d'un cúmul complex de coneixements previs, concepcions adquirides, intuïcions i atzar) i independent d'altres connotacions culturals (més que fruit, precisament, del context social i filosòfic en què es desenvolupa).

Nosaltres adobaríem el **nostre terreny** amb una visió complexa i contextual de la ciència. Entendríem la ciència com una construcció humana que neix de l'esforç de comprensió de la nostra intel·ligència i que es desenvolupa a partir de la capacitat de compartir el coneixement en societat. Entendríem també que la ciència no abasta una explicació total de la realitat i que per això ha d'estar en diàleg amb altres aproximacions complementàries. La ciència s'ha d'entendre, doncs, com una part ineludible de la cultura. Altrament, en el seu camp hauríem de reconèixer i ressaltar el valor com a disciplina qualificada per a la

construcció de models descriptius dels fenòmens materials del món.

A més de ser considerada des d'una perspectiva disciplinària, en el **nostre terreny** la ciència hauria de considerar-se també, i molt especialment des d'una perspectiva cívica, com un patrimoni que ens pertany a tots i que només amb la consideració i la complicitat social pot continuar desenvolupant-se. Al mateix temps, el pes específic de la tecnociència en l'acompliment dels reptes d'escala global als quals ens enfrontem en termes econòmics, socials i mediambientals fa imprescindible, en el context de societats democràtiques, que la ciutadania disposi de criteri per prendre, donar suport o oposar-se a decisions de caràcter públic i col·lectiu amb rerefons científic.

Així, una mirada profunda a la ciència ens retornaria com si es tractés d'un mirall trencat, una imatge composta de si mateixa, matisant-ne les intencions, desmitificant (probablement per bé) la seva pràctica i diversificant-ne els usos i les interpel·lacions als ciutadans. Així doncs, tant des d'una anàlisi intrínseca (de la disciplina científica) com extrínseca (dels factors contextuals en què es desenvolupa), la nostra visió de la ciència hauria d'incardinar-se sota un paradigma de complexitat.

Quins museus i centres de ciència?

La segona mirada es dirigiria als museus i centres de ciència, un conjunt heterogeni d'institucions, no només en allò que és evident (la mida, el pressupost, les col·leccions, els eixos temàtics), sinó també pel que fa als models de gestió dels serveis educatius. Aquests aspectes de caràcter intern i gerencial resulten especialment rellevants per al **nostre terreny**, atès que suposen concepcions molt diferents de les tasques dels educadors i, consegüentment, estableixen un horitzó d'oportunitats molt dissemblants per al desenvolupament professional a què poden aspirar.

Malgrat aquesta heterogeneïtat, la tendència general a l'externalització dels serveis educatius ha generat un cert interrogant pel que fa a quins són els espais de formació dels educadors. Més enllà de l'acreditació d'unes competències bàsiques que se suposen en la seva contractació i d'un paquet de materials i procediments que se'ls poden facilitar per a la contextualització de la tasca a la institució concreta, hi ha un gran camp per córrer a l'hora d'integrar l'experiència laboral, en termes d'un aprenentatge professional consistent, un terreny fins ara pràcticament erm.

El repte de trobar un mecanisme que permetés aquest procés de resignificació de la pròpia pràctica professional, de formació continuada, d'orientació per a la millora, no més es podria concebre com un terreny compartit no només pel que fa als destinataris (educadors) sinó també als prescriptors (institucions i empreses de serveis educatius i culturals).

Escena IV. Públics

L'esbós d'un pont es perfila sobre una cartolina de grans dimensions. Encara està incomplet, però el dibuix presenta formes que resultarien inquietants als ulls de qualsevol enginyer de camins. Afortunadament, es tracta d'un exercici simbòlic.

Un grup d'educadors discuteixen al voltant del tros de paper, sobre com continuar el disseny. El pont ha d'unir dues ribes: en una els visitants i en l'altra les col·leccions, les peces, els fenòmens i els continguts del museu.

Els educadors fa poc que es coneixen. Provenen de museus i centres de ciència diferents. Sabem ben poca cosa els uns dels altres, però a mesura que avança la discussió sobre quins han de ser els pilars o com ha de ser la forma de la construcció es van descobrint els bagatges de cadascun d'ells. I, efectivament, alguna cosa comença a construir-se més enllà del pont...

Museus i centres de ciència, per a qui?

Un nou nivell de diversitat apareixeria si ens fixàvem en els destinataris de les activitats educatives: els museus i centres de ciència generen programes dirigits a públics d'edat, perfil sociocultural i expectatives diferents: correlació curricular en el cas de les visites escolars, lleure cultural pel que fa a les famílies, alfabetització científica per a públic adult en general...

L'actuació dels educadors es dirigeix a tots aquests públics, i per tant cal dominar un ventall de registres i recursos per a la mediació amb els públics certament ampli i una aflluència de referències teòriques de fonts i tradicions disciplinàries diferents i sovint poc articulades entre si: museologia, pedagogia, didàctiques específiques de les ciències experimentals i de les ciències socials, mediació cultural...

Així doncs, les institucions s'han de plantejar i gestionar uns serveis educatius que puguin donar respostes a aquests públics diversos, tant des del punt de vista de la programació com dels recursos per a l'execució.

Escena V. Educadors

Una urna una mica rònega i escantonada ocupa ara el centre de la taula de marbre. La penombra oculta les cares de quatre cabareteres. Els seus llargs guants de seda extreuen, aleatòriament, retalls de paper manuscrits de dins la capsa:

"Misteri, coneixement, dinamisme, intercanvi, revolució..."

Les seves veus ressonen entre els participants. Al cap i a la fi són les seves paraules. Les indeterminades veus femenines esdevenen el mirall sonor de les expectatives que han escrit abans de començar la jornada.

"... sorpresa, repte, noves perspectives, recursos, futur..."

L'urna queda buida. Les veus callen. La llum tènue es fon a negre. Continua sonant la música.

Quins educadors?

Si dirigíem finalment la mirada als protagonistes de la **història** trobaríem de nou un munt de casos diferents en el si del col·lectiu de professionals de l'educació en museus. I, un cop més, amb una cara evident (la seva experiència professional, el seu bagatge acadèmic i formatiu, les seves funcions a l'organigrama de la institució) i una cara oculta però al capdavall més determinant: l'autoconcepte professional. És la tasca d'educador/a de museu una feina, un ofici o una professió?

El bagatge formatiu dels educadors és gairebé sempre superior pel que fa a coneixement científic, però molt més desigual (i sovint precari) en el camp de la pedagogia i la didàctica en general, i de l'educació en museus i centres de ciència en particular.

Les condicions laborals i la consideració professional de l'educador a les institucions culturals afavoreixen una concepció de la tasca d'educador com un treball de poc valor, quasi estrictament aplicatiu (realització d'activitats) i, per tant, com una feina de caràcter eventual o inicial més que pròpiament com un ofici a aprendre o una professió a desenvolupar, amb llarg recorregut.

La confluència d'aquests aspectes (formació insuficient en el camp educatiu i baixa consideració professional de l'educador), delimitaria el **nostre terreny**, induiria a plantejar un model de formació àgil, orientat a les tasques i connectat amb la pràctica al museu. Al mateix temps, entendríem que el model formatiu hauria de contribuir a eixamplar la perspectiva professional i l'autoconcepte de l'educador, caracteritzat com un professional capaç (i responsable) de dissenyar, realitzar i avaluar l'activitat educativa al museu.

Tardor: el desenvolupament de la història

La idea que va emergir com un camp de blat verd aquell matí de primavera, examinada sota la llum blanca, zenital i quasi enlluernadora de l'estiu, va permetre delimitar-ne amb certa precisió els marges i establir la visió del **nostre terreny**.

La qüestió estratègica ocuparia bona part de la tardor: com desenvolupar un model formatiu consistent, creat a, des de i per als museus i centres de ciència amb el rigor metodològic i conceptual requerit?

Escena VI. Formadors

Situem-nos per un moment entre bambolines. Vespreja, ha conclòs el primer dia de formació i el comitè organitzador es reuneix per revisar com ha anat la jornada. Cares de cansament entre la tramoia. Tot està programat per demà, però no és moment d'anar-se'n cap a casa; cal replantejar més d'una i de dues coses per adaptar-les a la dinàmica del grup de participants, a les seves expectatives i els seus coneixements previs.

El procés metòdic de disseny i preparació de les jornades entra en diàleg amb la conveniència d'alterar el guió. S'han de barrejar el rigor i l'espontaneïtat, deixar-los fluir. Algú cita Chillida: "Sempre mai diferent, però mai sempre igual." Es pensa i es decideix de pressa: acció i reacció. No hi ha gaire temps; afora, ja fa estona que s'ha fet fosc.

Direcció científica i comitè científic

La cooperació entre els museus promotors i la universitat seria un dels elements fonamentals de la **història**. El treball col·laboratiu entre institucions culturals i acadèmiques generaria enriquiment mutu, ja que facilitaria a la universitat un camp per a la recerca i la transferència de coneixement i, alhora, resultaria per als museus impulsors una garantia de rigor i de legitimitat de la proposta formativa.

La col·laboració entre museus i universitat es plantejaria de manera que inclouria en la gestació i el desenvolupament del contingut i la metodologia de les jornades un treball de construcció col·lectiu amb els professionals vinculats als serveis educatius de les institucions organitzadores. Així, es convertirien en creadors, realitzadors i avaluadors d'una activitat formativa, en plena coherència amb la visió de l'educador subjacent a les jornades i suposaria per a tots una metaformació a què la universitat donaria formalitat com a seminari propi. A la vegada, la condició d'iguals entre organitzadors i participants faria evident la concepció de les jornades com un espai per a la reflexió sobre la pràctica, l'intercanvi d'experiències i la construcció de coneixement compartit.

Així, la direcció científica de les jornades en mans del Departament de Didàctica de la Matemàtica i les Ciències Experimentals de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), al capdavant d'un equip format per educadors vinculats als centres organitzadors, va permetre desenvolupar un model formatiu basat en la pràctica, fonamentat teòricament i ajustat a les condicions operatives dels museus i centres de ciència.

Col·laboració sectorial i complicitat institucional

Aquesta dimensió col·laborativa es plantejaria també en la recerca de complicitats en els àmbits local i regional. Acollir les demandes, les propostes i les opinions del conjunt de museus i centres de ciència ens permetria dibuixar un mapa més precís del **nostre terreny**, tant pel que fa als perfils dels potencials participants com a les expectatives de les institucions a l'hora de formar els seus educadors i educadores. Aquest procés de desenvolupament obert generaria a més a més una sinèrgia entre els

diferents museus, centres de ciència i dinamitzadors institucionals (com el Consell de Coordinació Pedagògica de Barcelona)³⁹ i una proximitat entre els respectius responsables, clau per a l'èxit d'assistència.

Així doncs, el diàleg **vertical-horitzontal** es trobaria en la gènesi mateixa del projecte, tant en la dimensió interna del desenvolupament de la **història**, com en l'externa d'interlocució i relació amb el conjunt d'institucions de divulgació i cultura científica per entendre el **nostre terreny** com a terreny compartit.

Escena VII. Coneixement compartit

Una altra vegada l'urna malmesa damunt la taula del cafè. El cambrer de l'antra és qui l'ha portada amb la mateixa elegància amb què serviria un got d'absenta o un plat d'olives. Amb la mateixa elegància destapa l'urna i aboca el seu contingut, que desencadena un esclat metàl·lic i musical.

Un munt de claus es dispersen sobre el marbre. De cada clau, en penja una etiqueta amb una cal·ligrafia i una pregunta diferent de les altres:

- S'ha creat un context estimulants per aprendre nous continguts?
- Els visitants del museu han estat els veritables protagonistes del procés d'aprenentatge?
- El material utilitzat al llarg de l'activitat és l'adient per al públic participant?

El *garçon* agafa les claus una a una i les penja en un clauer de paret atrotinat.

- S'han sabut adaptar els impactes cognitius a les necessitats del grup?
- És una activitat que permet als visitants plantejar-se noves qüestions?
- Es podria millorar l'activitat incorporant-hi algun llenguatge nou?

Ja hi són totes. El noi tanca el clauer, es treu el llapis que guarda sobre l'orella dreta i grava a la caixa: "Coneixement compartit: claus per a l'avaluació d'activitats". Es col·loca de nou el llapis sobre l'orella i passa un drap humit per sobre la taula de marbre, mentre xiula *Lili Marleen*.

Hivern: model didàctic al descobert

El temps passava de pressa i el **nostre terreny** va mudar de l'espectacle cromàtic de la tardor al paisatge esquemàtic i revelador dels arbres nus a l'hivern. Havíem trobat diversitat en la concepció i organització dels serveis educatius a les institucions, diversitat en els destinataris de les accions educatives i diversitat en l'experiència i les expectatives de desenvolupament professional dels educadors. Tot plegat recordava una fageda en ple novembre, tan ufanosa i variada en ocres com encara atapeïda i indesxifrable. Com abordar una formació davant d'aquests tres nivells de diversitat?

---

³⁹ Consell format per totes les institucions de l'Àrea Metropolitana de Barcelona que ofereixen activitats per a escoles. Vegeu http://www.bcn.cat/imeb/ccp/cat/que_es.html

L'activitat educativa com a lloc comú

La clau de la **història**, plantejar una formació atractiva, rellevant i significativa per al col·lectiu d'educadors de museus i centres de ciència, passava per trobar un lloc comú sobre el qual fer un treball compartit, motivador i generador d'aprenentatge per a tots i cadascun d'ells. I per als museus o centres de ciència, i més concretament per als educadors, l'activitat educativa constitueix aquest element comú.

Entenem per activitat educativa tota acció de mediació entre el públic i el museu (superposada a la col·lecció i al dispositiu estrictament museogràfic), creada específicament per tal que un col·lectiu de visitants pugui acostar-se al patrimoni i els fenòmens i generi nous aprenentatges.

Efectivament, aquesta definició és àmplia i general, però conté el mínim comú denominador de tota l'acció feta pels professionals de l'educació als museus i, a la vegada, és un terreny suficientment delimitat. Així que, si l'educador era el subjecte de la **història**, ara havíem identificat també l'objecte: es tractaria de construir una formació a partir de l'anàlisi de l'activitat com a element central.

La forma

La possibilitat d'agrupar un nombre significatiu d'educadors en un mateix esdeveniment (és a dir, en un mateix lloc durant un lapse de temps) podria ocórrer tan sols esporàdicament. Posem-hi un o dos dies cada any. Vet aquí unes Jornades anuals de Formació per a Educadors i Educadores de Museus de Ciència com a marc per a la trobada presencial dels professionals, per dialogar, adquirir nous punts de vista de la mà d'experts i generar coneixement compartit.

Com convertir aquest esdeveniment anual en quelcom rellevant a llarg termini? Doncs confiant en l'ambivalència consubstancial del temps: de nou *kronos* i *kairós*. El repte consistiria a generar una fluctuació puntual durant les jornades capaç de pertorbar l'acció educativa als museus al llarg del temps.

És a dir, a introduir noves maneres de pensar i repensar la pràctica educativa de manera que poguessin integrar-se en les activitats dels museus i centres de ciència mitjançant un treball posterior a les respectives institucions.

Així doncs, amb aquesta manera de concebre la formació no es tractaria tant de desenvolupar un cos de coneixement compacte i complet al llarg de les jornades, sinó més aviat de llançar espurnes contra l'activitat, *quàntums* didàctics, fragmentaris i parcials, però capaços de millorar-la significativament.

La forma de projectar aquests *quàntums* didàctics aniria acompanyada, a més a més, d'un embolcall simbòlic i narratiu que també s'utilitzaria com a portador de continguts. A l'hora de plantejar un model didàctic per a la formació, no es tractaria només d'establir el **què**, sinó també i sobretot un **com** coherent i exemplificador d'una concepció construccionista del coneixement en general i de la ciència en particular. En el **nostre terreny** voldríem fugir d'una formació merament transmissiva i per això la dimensió narrativa de la formació seria un repte especialment atractiu que s'obriria a tots els llenguatges, l'humor, la música, la poesia...

L'estructura: seqüències

La trobada d'educadors també estaria basada en una interacció contínua entre **pensar, fer** i **comunicar** que estructuraria la formació en diferents blocs temàtics concebuts com una seqüència:

- Aportació d'experts per a la incorporació de nous coneixements.
- Espai per a l'intercanvi de punts de vista entre els educadors.
- Treball en grups dinamitzats per a la generació de nou coneixement.

Aquesta seqüència és una adaptació del model de cicle d'ensenyament-aprenentatge per a activitats educatives (vegeu el capítol I).

L'estructura: escales

A **escala macro**, les jornades en conjunt es vertebrarien al voltant de dos eixos complementaris:

- L'eix conceptual establiria el contingut temàtic explícit a partir d'una aproximació monogràfica especialment rellevant en el camp dels museus i centres de ciència. Al llarg de la història, abordaríem la caracterització dels visitants, el diàleg raó-emoció en l'aprenentatge científic, la comunicació com a factor clau per a l'aprenentatge i les competències com a nou paradigma educatiu.
- L'eix simbòlic permetria posar el focus d'una manera divergent i creativa en un aspecte relacionat amb la visió de ciència i en el model d'educació científica que es construeix a partir del paradigma de complexitat. La seducció, l'atzar o el temps van ser eixos simbòlics que ens van permetre el diàleg entre objectivitat i subjectivitat, entre determinisme i caos, entre possibilitats i límits o entre estats i processos, per posar alguns exemples.

Així, si es vol, un nou diàleg seria constitutiu de les jornades en aquesta escala: entre **mite i logos**, entre el coneixement i el relat, entre el comprensible i l'aprehensible.

A **escala meso**, els blocs temàtics es dinamitzarien a partir de sis eixos:

- Idea d'alt nivell: expressa la dimensió més profunda del treball. Entronca amb els valors subjacents al desenvolupament de la tasca professional.
- Contingut conceptual: defineix l'aspecte o fragment disciplinari que es tracta.
- Proposta didàctica: estableix les finalitats concretes i els resultats que es volen obtenir durant la sessió.
- Relat: crea la proposta narrativa que vehicula l'activitat de formació.
- Comunicació: selecciona el registre comunicatiu i el llenguatge en què es basa el treball que han de fer els diferents grups.
- Eix artístic: orienta el resultat formal del treball, proposant una plasmació simbòlica representativa del treball portat a terme.

A **escala micro**, el treball per part dels equips d'educadors un cop tornats a les institucions se suggeriria a partir dels productes generats al llarg de les jornades: pautes de procediment, criteris d'anàlisi, mecanismes d'avaluació... Com és obvi, el fet que aquesta activitat no es desenvolupés *in situ*

durant les jornades convertiria aquest nivell formatiu en discrecional a criteri de cada institució per incorporar aquestes eines i proposicions com a agents de transformació del programa d'activitats i de les pràctiques educatives al museu o centre de ciència respectiu. Així, les jornades deixarien plantejada una connexió entre el dins (el que passarà durant les jornades) i fora (l'audàcia de cada institució per transferir la fluctuació a la seva pròpia realitat).

I (una altra vegada) primavera

La **història** que va començar arran d'una trobada casual aquell matí de primavera a Girona donaria com a fruit quatre edicions de les Jornades de Formació per a Educadors de Museus i Centres de Ciència, celebrades entre el 2007 i el 2010 al Museu de Ciències Naturals de Barcelona i al Museu Agbar de les Aigües, en les quals van participar més de 250 professionals procedents de més de trenta institucions de tot Catalunya.

La col·laboració de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona⁴⁰ en les primeres edicions i del Parc Científic de Barcelona⁴¹ l'any 2008, com també la complicitat de molts museus i centres de ciència de l'àmbit català, juntament amb la feina de més d'una dotzena d'educadors-formadors com a integrants dels successius comitès científics de les jornades les farien possibles, sistematitzant i sofisticant un model de formació que, a falta encara d'una avaluació rigorosa a llarg termini, estimem que ha donat fruits en termes de capacitat i autoestima professional.

La **història** s'explicaria en alguns cenacles rellevants, com les II Jornades Tècniques del Consell de Coordinació Pedagògica de Barcelona, al març del 2009, o en la conferència anual d'ECSITE⁴² 2011 a Varsòvia davant de responsables de museus i centres de ciència de tot Europa, Amèrica i Àsia, on es va promoure un interessant debat sobre els models formatius en relació amb els perfils i el desenvolupament professional dels educadors de museus i centres de ciència.

La **història** generaria a més nous brots, com noves primaveres; la creació d'un grup estable de treball entorn a l'educació en museus i centres de ciència (GTEMC), l'impuls de recerques acadèmiques sobre els marcs teòrics de referència per a l'educació en museus i centres de ciència, o sobre les pràctiques educatives en aquestes institucions (la majoria exposades en aquesta mateixa publicació), i el disseny de noves propostes formatives basades en el model didàctic presentat. Totes aquestes iniciatives són avui el sembrat del **nostre terreny**.

---

⁴⁰ Vegeu <http://w110.bcn.cat/portal/site/Educacio>

⁴¹ Vegeu <http://www.pcb.ub.edu>

⁴² Vegeu <http://www.ecsite.eu/>

Escena VIII. Llenguatges

Bobina i *Pestañita* irrompen a l'escenari davant el desconcert general. El nas vermell i la vestimenta estrofolaria desvetllen la seva identitat, oculta durant dos dies sota l'aparença d'educadores anònimes d'un museu inexistent. Han passat les jornades prenent notes de tot el que ha succeït, recollint tal com raja falques de conferenciants, girs histriònics de talleristes i comentaris en *off* dels participants. I ara el seu art còmic ho retorna tot en forma de paròdia hilarant, d'una seqüència de gags tant enginyosos com demolidors:

—*Pestañita* t'agradaria treballar en un Museu?

—Buaaah! M'agradaria molt *Bobina*. Com que sóc una mica límbica, bastant cortical i la resta és espontaneïtat, seria ideal per a mi! Però... et puc fer una pregunta motivadora?

—Per descomptat, *Pestañita*

—Mmmm... Aquí quant es cobra?

Riures i aplaudiments còmplices, quasi reivindicatius a la platea. *Bobina* mira el rellotge grotesc i enorme que porta al canell. *Pestañita* estira la cadena daurada que li penja de la cintura, fins que aconsegueix treure's el rellotge de butxaca d'algun racó del vestit. Quina hora és?

De fons retorna *Pink Floyd*. Es miren melancòliques, iròniques, orgulloses, resignades, satisfetes. Les seves mirades diuen el mateix que la cançó: "...*The time has gone, the song is over, thought I'd something more to say...*"